Ulkoasiainministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2016-00046

POL-30 Lee Stefan(UM) 19.01.2016

Asia
Ulkoasiainneuvosto 18.1.2016;yhteenvetoraportti

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 18.01.2016 - 18.01.2016

Syyriaa koskeva keskustelu keskittyi kolmeen kokonaisuuteen: poliittiseen prosessiin, Lontoon konferenssin (4.2.) valmisteluun ja viimeaikaisiin alueellisiin jännitteisiin. Jäsenmaat totesivat tarpeen käynnistää Syyrian sisäiset keskustelut ja samanaikaisesti tukea humanitaarista tilannetta ja luottamusta lisääviä toimia osapuolten välillä. Venäjän siviilejä vastaan kohdistamat pommitukset tuomittiin. Jäsenmaat tukivat laajasti Lontoon konferenssia ja sen konkreettisia tuloksia ml. rahoituslupauksia ja kauppahelpotuksia. Saudi-Arabian ja Iranin välisten jännitteiden pelättiin lisäävän eri ryhmittymien välisiä jännitteitä myös muualla Lähi-idässä, Aasiassa ja Afrikassa. EU:ssa koordinoidaan apulupauksia Lontoon konferenssiin. Libanonin UMI kutsutaan seuraavaan UANiin.

Irakin vakauttamiseksi painotettiin EUn nykyistä suurempaa roolia turvallisuussektorin reformissa ja suurempaa tukea Irakin julkishallinnolle. Puheenvuoroissa mm. Suomi korosti, että EU:n tulisi valmistella konkreettisia toimia oikeusvaltiosektorin kehittämiseksi. Suomi myös pyysi , että EU ottaisi aktiivisen roolin muuttoliikekeskustelussa Irakin kanssa, erityisesti palautuspolitiikan osalta.

Ukraina-keskustelun perusviestit olivat selvät ja yksimieliset. EU kiittää Ukrainan toimia reformeissa, mutta edellyttää päättäväisempää etenemistä ja ennen muuta toimeenpanoa ja erityisesti korruption torjunnassa.

Lounaalla keskusteltiin alueellisesta tilanteesta Jordanian UMI:n kanssa.

UAN hyväksyi päätelmät Libyasta ja Lähi-idän rauhanprosessista. Kokouksessa esille nousivat myös Iran, Venezuela ja Bosnia ja Hertsegovina.

Kokouksen avaus ja muut asiat

KE Mogherini kertoi tavanneensa **Libyan** nimitetyn pääministerin ja presidenttineuvoston edustajat hiljattaisella vierailullaan Tunisissa. Tunisian kanssa on keskusteltu EU:n mahdollisesta tuesta Libyalle humanitaarisen tilanteen parantamiseksi, rajaturvallisuudessa ja instituutioiden rakentamisessa. Näiden lisäksi EU:lla on valmius tukea Libyan turvallisuussektorin uudistusta.

Asiasta tullaan keskustelemaan tarkemmin yhtenäishallituksen kanssa, kunhan se on muodostettu. Hallituksen muodostamisen odotetaan tapahtuvan lähiaikoina. Libyaa käsiteltäneen seuraavassa UAN:issa. Neuvosto hyväksyi Libyasta päätelmät, joissa ilmaistaan tuki 17.12.2015 allekirjoitetulle Libyan poliittiselle sopimukselle ja toivotetaan presidenttineuvoston muodostaminen tervetulleeksi; vahvistetaan EU:n tuki YK:n pääsihteerin erityisedustaja Koblerille, painotetaan Libyan omistajuutta poliittisessa prosessissa ja kehotetaan presidenttineuvostoa muodostamaan mahdollisimman pian kansallisen yhtenäisyyden hallitus (GNA). Kaikkia osapuolia kehotetaan sitoutumaan rakentavasti poliittiseen prosessiin. Ilmaistaan EU:n valmius tukea Libyaa merkittävästi heti kun GNA on muodostettu. Lisäksi kiinnitetään huomiota Libyan heikkenevään humanitaariseen tilanteeseen ja kehotetaan kaikkia osapuolia varmistamaan humanitaarisille toimijoille esteetön pääsy.

Todettiin 17.1. saavutettu **Iranin** ydinohjelmasta heinäkuussa 2015 saavutetun sopimuksen ns. Implementation Day. Kyse on siitä, että IAEA vahvisti Iranin toteuttaneen oman osansa sopimuksesta, minkä seurauksena EU:n osalta suurin osa Iranille ydinohjelman johdosta asetetuista pakotteista puretaan ja Yhdysvaltain pakotteita puretaan. Tämä on hyvä uutinen Euroopalle, Iranille ja kansainväliselle yhteisölle. Tämä avaa mahdollisuuksia useilla aloilla. Eurooppalaisille yrityksille on annettu suuntaviivoja ohjaamaan uuden vaiheen läpi. KE työstää komission kanssa yhteisvierailua Teheraniin. Työ ydinohjelmaan liittyen jatkuu monitoroinnilla KE Mogherinin koordinoiman Joint Commission:in puitteissa E3+3+Iran kokoonpanossa. Iranista käydään kattava keskustelu seuraavassa Gymnich-kokouksessa, jossa tarkastellaan sekä EU:n ja Iranin kahdenvälisiä näkymiä että vaikutuksia laajemmalle Persianlahden ja Lähi-idän alueelle.

Lähi-idän rauhanprosessia koskevissa päätelmissä tuomitaan väkivaltaisuudet, painotetaan poliittisen horisontin luomisen tarvetta sekä toistetaan EU:n viestit siirtokuntarakentamisesta, kahden valtion ratkaisusta, kansainvälisestä oikeudesta, Gazan tilanteen helpottamisesta ja palestiinalaisten sisäisestä sovinnosta.

Otettiin esiin **Venezuelan** tilanteen. 6.12. parlamenttivaaleissa oppositiokoalitio sai 2/3:n enemmistön, jota presidentti Maduron chavistit ovat pyrkineet murentamaan muutamien oppositio edustajien vaalitulosten mitätöintivaatimuksilla. Vastakkainasettelun sijasta pitäisi päästä rakentavaan dialogiin. Asiasta on hyvä keskustella alueen maiden ja Yhdysvaltain kanssa. Nostettiin myös esiin **Bosnia ja Herzegovinan** EU-jäsenyyshakemus ja todettiin jäsenyyskriteerien mukaisten uudistusten täytäntöönpanon ensiarvoinen merkitys.

Syyria ja viimeaikainen kehitys alueella

Keskustelu fokusoitiin kolmeen kokonaisuuteen: poliittiseen prosessiin, Lontoon konferenssin (4.2.) valmisteluun ja viimeaikaisiin alueellisiin jännitteisiin. Poliittisen prosessin osalta on tapahtunut etenemistä. Joulukuussa New Yorkissa kokoontuneen tukiryhmän ISSG:n (International Syria Support Group) tapaaminen oli tuottoisa ja sen jälkeen onnistuttiin hyväksymään YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2254. Syyrian sisäiset neuvottelut on tarkoitus käynnistää 25.1. Genevessä. EU:n roolina on ensisijaisesti tukea rauhanprosessia, humanitaarista tilannetta ja luottamusta lisääviä toimia osapuolten välillä. EU:n tulee lisäksi kannustaa molempia osapuolia osallistumaan rakentavasti neuvotteluihin. Lontoon konferenssiin osallistuvat EU:n jäsenmaiden ohella Tusk, mahdollisesti Juncker, sekä Mogherini. Konferenssin tärkeinä tavoitteina voi pitää osoittamista Jordanialle ja Libanonille humanitaarisin ja kaupallisin keinoin. Saudi-Arabian ja Iranin välisten jännitteillä arvioidaan olevan vaikutusta niiden kahdenvälisiä suhteita ja Lähi-idän aluetta laajemmin. KE on viestinyt sekä molemmille maille että laajemmin arabimaailmaan ja Aasian ja Afrikan maiden suuntaan yhteistyön ja dialogin tärkeyttä. Alueen kysymyksiin liittyen ajankohtaista on myös suunnitteilla oleva KE Mogherinin ja komissaari Hahnin matka Turkkiin.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa painotettiin poliittisen prosessin merkitystä. Tärkeintä on saada osapuolet saman pöydän ääreen. Samaan aikaan on tehtävä työtä osapuolten keskinäisen luottamuksen lisäämiseksi päätöslauselman 2254 toimeenpanon mukaisesti, on parannettava humanitaarisen avun pääsyä ja lopetettava saarrot ja siviileihin kohdistuvat pommitukset. Korostettiin tarvetta aikaansaada muutos Venäjän roolissa. Puheenvuoroissa painotettiin lisäksi EU:n yhtenäisen linjan mukaista toimintaa suhteessa Syyrian regiimiin.

Jäsenmaat ilmaisivat tukensa UK:n ja Saksan ym. isännöimälle Lontoon konferenssille ja sen tavoitteille Tulevan konferenssin taustalla todettiin olevan paitsi humanitaarinen velvoite, myös EU:n oma intressi; jos pakolaisia ei pystytä auttamaan alueella, Eurooppaan suuntautuva hallitsematon muuttoliike jatkuu. Kaikilta osallistujilta toivotaan konferenssissa merkittäviä rahoituslupauksia. Yhtenä konkreettisena tavoitteena on, että kaikki lapset saataisiin kouluun lukuvuonna 2016-2017. Humanitaarisen avun rinnalla painotettiin tarvetta suunnitella pitkän tähtäimen tukea Syyrian jälleenrakentamiseksi. Lisäksi konferenssissa on tarkoitus keskustella Jordanialle myönnettävistä kauppaetuuksista. Mikäli tietyille Jordaniassa valmistetuille tuotteille myönnettäisiin suosituimmuusasema EU-markkinoille, Jordania pystyisi sallimaan syyrialaispakolaisen pääsyn työmarkkinoille.

Arvioitiin Saudi-Arabian ja Iranin jännitteillä olevan negatiivista vaikutusta koko alueeseen, erityisesti Libanoniin ja Jordaniaan sekä sunnit-shiiat-vastaikkainasetteluun. Eri ryhmittymien väliset jännitteet ovat polttoainetta ISILille. Yhteenvetona todettiin EU:lla olevan yhteisen intressin koordinoida ja tarjota pakettia Lontoon donor-konferenssissa siten, että mukana ovat kaikki jäsenmaat ja kaikki avun eri aspektit. Libanonin UMI on tarkoitus kutsua seuraavaan UANiin. Viestinä on, että Turkin ohella myös Jordania ja Libanon ovat tärkeitä ja niiden kanssa keskustellaan muuttoliikkeen ohella muistakin aiheista kuten radikalisaatio, Syyrian tilanteen ratkaisupyrkimykset, MEPP, Iran jne. Syyrian tilanteen ratkaisupyrkimyksissä EU:lla ei ole ennakkoehtoja, mutta poliittisia menestyksiä alueelta pyritään aikaansaamaan rinnakkain neuvottelujen kanssa. EU tukee YK:ta ja sen päätöslauselmia, Lontoon konferenssia, - jossa EU on paitsi donori myös fasilitaattori - tulitaukoja, humanitaarista perillepääsyä, alueellisten jännitteiden vähentämistä eikä hyväksy siviileihin kohdistuvia iskuja. Oppositiota tuetaan konkreettisesti. Kun on alueellinen, YKn ja TNn lähestymistapa, sitä voidaan tukea eikä välttämättä tarvitse määritellä erityistä EU:n omaa lähestymistapaa.

Irak

Todettiin joulukuussa 2015 annetut päätelmät. Sen jälkeen Irakin hallituksen joukot vapauttivat Ramadin kaupungin. Päähaaste EU:lla on, miten onnistutaan tulemaan takaisin valloitetuille alueille nopeasti humanitaarisella tuella, jotta maansisäiset pakolaiset palaisivat kotiseuduilleen eivätkä jäisi pakolaisiksi. Tuotiin esiin mahdollisuus EUn suuremmalle roolille turvallisuussektorin reformissa Irakissa ja/tai enemmän tukea Irakin julkishallinnolle. EUH:lle annetaan tehtäväksi valmistella kumpaakin raidetta nopeasti.

Puheenvuoroissa (ml. Suomen) pidettiin tarpeellisena vahvan viestin antamista uudistuksista ja sovintoprosessista. Optioita EU:n tuelle tulisi käsitellä EUHn paperin pohjalta ml. tuki oikeusvaltioperiaatteelle ja siviilisektorin reformille alueella EUJUSTLEX:in opetukset huomioiden. Tavoitteena on vakautus vapautetuilla alueilla. On varmistettava Irakin omistajuus ja inklusiivisuus. Painotettiin myös ISIL:ista vapautettujen alueiden vakauttamisen tärkeyttä.

Suomi katsoi, että EUn tukimahdollisuuksia tulisi tarkastella erityisesti oikeusvaltioperiaatteen tukemisen laajalla keinovalikoimalla, ml. YTPPn siviilityökalut. Irakista tuleva turvapaikanhakijoiden määrä on ennätyksellistä. Jäsenmaiden on toimeenpantava palautuspolitiikkaa tehokkaasti, mutta myös komission tulee käydä palautuskeskusteluja Irakin kanssa. Puheenvuoroissa Tikritiä pidettiin osoituksena siitä että vapautetut alueet voidaan saada kuntoon ja ihmiset palaamaan (90% palanneet). Irak on periaatteessa rikas maa, mutta tarvitsee nyt ja lähitulevaisuudessa tukea päästäkseen rahoitusvaikeuksistaan,ja tarvittaisiin yhteinen ponnistus ml. EIB ja IMF maan nostamiseksi. Puheenvuoroissa nostettiin esiin myös muidenkin alueen maiden tukemisen merkitys. Irakissa on 3,2 milj.maansisäistä pakolaista ja yhteensä 10 milj. avun tarpeessa olevaa ihmistä. Sotilaallinen menestys tuo yhä uusia avun tarpeessa olevia, se on asian toinen puoli. Viime vuonnakin rahaa mobisoitiin vapautetulle alueille. Asiaa voidaan katsoa rahoitusinstituutioiden kanssa. Ei ole helppoa, mutta on yrittävä yhteistä ohjelmointia, onpa siten tuki julkiselle hallinnolle tai turvallisuussektorin reformille. Kapasiteetit ovat rajalliset.

Yhteenvetona todettiin parhaaksi tavaksi kontribuoida tilanteen vakauttamisen paikan päällä. Työryhmien tulee työstää ehdotuksia komissionkin instrumentteihin liittyen, tuesta vapautetuille alueille, ja mitä voidaan tehdä suoraan Irakin viranomaisten kanssa ja omistajuudella. Samaan aikaan tarkastellaan oikeusvaltiota ja turvallisuussektorin reformia. Resurssien rajallisuuden vuoksi tarkastellaan yhteisohjelmointia jäsenmaiden kanssa. EUH:ille ja komissiolle annetaan valmistelutoimeksianto.

Ukraina

Keskustelu fokusoitiin reformeihin: miten Ukraina pidetään reformeissa oikealla raiteella ja miten EU voi tukea. Maan poliittinen ja turvallisuustilanne on yhä vaikea. EU:n yhtenäisyys viesteissä Ukrainalle on tärkeä.

Ukrainaa tuetaan maan modernisoinnissa, mutta eteneminen korruption torjunnassa on välttämätöntä ja sen täytyy olla viiveetöntä. Maa ei houkuttele investointeja ilman tuloksia korruption torjunnassa. Tämä viesti tulee yrityksiltä selvästi. DCFTA:n toimeenpanon tukea suunnataan pk-yrityksille avattavien aluetoimistojen kautta. Ukrainan tukiryhmää voidaan käyttää koordinoimaan myös jäsenmaiden tukitoimia. DCFTA-keskustelujen loppumetritbiimeisessä kokouksessa 21.12. ei saatu tuloksia. EU oli valmis keskustelemaan myös investointisuojasta ja energiasta, mutta Venäjä vaati oikeudellisesti sitovia muutoksia itse DCFTA-sopimukseen, mihin luonnollisesti EU:lla ja Ukrainalla ei ollut valmiuksia. EU:lla oli valmius jatkaa kolmikantakeskusteluja myös sopimuksen voimaantulon jälkeen, mutta näille keskusteluille ei nyt ole edellytyksiä Venäjän käynnistettyä toimet Ukrainaa vastaan. Jäsenmaiden puheenvuoroissa toistui näkemys, jonka mukaan Ukraina on edennyt reformeissa, mutta toimeenpano ei ole päässyt kunnolla vauhtiin ja tämä on viestitettävä selvästi Ukrainalle. Erityisesti oikeusvaltion ja tuomioistuinlaitoksen reformin sekä korruption torjunnassa odotetaan enemmän.

Todettiin, että Ukraina on Venäjän aggressiosta huolimatta kyennyt reformeissa vakuuttaviin tuloksiin. Katsottiin, että menestyvä Ukraina on paras vastaus Venäjän toimiin ja antaa viestin kaikille EU:n kumppaneille EU:n tuesta. Reformeissa ollaan nyt kriittisessä vaiheessa. Tahti hiipuu ja Ukrainan tulee tehdä enemmän, erityisesti korruption torjunnassa, oikeusvaltiossa ja desentralisaatiossa. Myös julkisen hallinnon reformitarvetta sekä DCFTA:n nopeaa toimeenpanoa korostettiin. Myös tullihallinnon uudistamista ja investointien tukemista kannatettiin.

Todettiin, että EU:n tuen Ukrainalle on oltava strategista ja pitkäaikaista. Puheenvuoroissa molempien osapuolten vastuuta Minskin sopimuksen toimeenpanossa. Venäjän velvollisuuksien lisäksi tarvitaan myös perustuslakimuutokset Ukrainan puolella.

Yhteenvetona todettiin, että EU edellyttää ja toimii edelleen Minskin sopimuksen täyden toimeenpanon puolesta. Ukraina on edistynyt reformeissa, mutta nyt odotetaan jatkoa ja erityisesti reformien toimeenpanoa tuomioistuinlaitoksen, korruption torjunnan ja desentralisaationosalta niin, että tavalliset kansalaiset huomaavat reformien tuovan tuloksia. Jäsenmaat ovat yhtenäisiä ja valmiita jatkamaan Ukrainan tukea. Myös tuen näkyvyyteen kiinnitetään huomiota, ja Ukraina pysyy agendalla.

Suomen edustajat
UMI Timo Soini ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Irak, Syyria, Ukraina, Jordania
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, PLM, SM, TEM, TPK, VM, VNK